

Сімейна форма навчання: особливості організації

Сімейна форма навчання — це індивідуальна форма, при якій батьки / опікуни самостійно організують для своєї дитини освітній процес у домашніх умовах. Темп навчання вони підлаштовують під потреби, інтереси та можливості своєї дитини. Головне: учень має здобути знання відповідно до державних стандартів і підтвердити це під час оцінювання у школі. Розкажемо, як перейти на сімейну форму навчання та до яких викликів готуватися.

Якщо до повномасштабної війни сімейну форму навчання обирали батьки, керуючись виключно своїм бажанням навчати дитину самостійно, то сьогодні для частини школярів, зокрема тих, хто наразі перебуває за кордоном, це стало необхідністю. Адже не у всіх школах змогли відкрити дистанційні класи. Тому батькам важливо знати про всі нюанси сімейної освіти, зокрема хто має право на сімейну форму навчання, як перейти на сімейну форму та організувати таке навчання.

Сімейна форма навчання: організаційні моменти

Здобувати освіту за сімейною формою можуть діти до 18 років. Батькам чи опікунам достатньо подати заяву до школи. Ніяких підстав, медичних показань і довідок для цього не потрібно.

Якщо з певних причин ви обрали для своєї дитини сімейну форму навчання, врахуйте, що відтоді **відповідальність за її навчання лежить на вас**. Ви можете як самостійно вчити дитину, так і залучати [репетиторів](#), віддавати її до гуртків, записувати на [курси](#). При цьому ваша дитина має бути учнем певної школи, яка відстежуватиме результати навчання. Тож для початку вам потрібно врегулювати «технічні моменти»: оформити документи у школі, ознайомитися з програмами, спланувати процеси. Дотримуйтеся такого алгоритму.

1. Оформіть документи

Щоб перевести дитину на сімейну (домашню) форму навчання, вам потрібно до початку навчального року або не пізніше, ніж за 3 місяці до дати річного оцінювання / державної підсумкової атестації подати відповідну [заяву](#) до закладу освіти, за яким закріплено ваше місце проживання.

Якщо ваша дитина тільки вступає до 1 класу, то до заяви про зарахування на сімейну форму навчання додайте ксерокопію свідоцтва про народження та [медичну довідку](#) форми 086-1/о.

Про те, як обрати та змінити форму навчання у школі, читайте в статті [Вибір та зміна форми навчання в школі: як це зробити у 2023 році](#).

Коли вашу дитину зарахують або переведуть на сімейну (домашню) форму навчання, школа проінформує про це службу у справах дітей. Така норма прописана у [3 розділі, пункті 5 Положення про індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти](#). У такий спосіб держава піклується, щоб не порушувалися права дітей через невиконання батьками їхніх обов'язків.

2. Ознайомтеся з вимогами школи

Кожна дитина, яка здобуває освіту за сімейною формою, закріплена у школі за певним класом. Педагоги складають для неї графік і формат перевірки знань. Тобто ви заздалегідь будете знати, як проходить домашнє навчання та скільки контрольних на сімейній формі навчання має написати ваша дитина. Тобто на початку навчання у школі вам розкажуть, як оцінюється сімейна форма навчання, у якій формі проходить оцінювання знань.

- Учні 1–4 класів, які навчаються за сімейною формою, проходять оцінювання не менше 2 разів на рік. Це відбувається онлайн або офлайн, але обов'язково за участі одного з батьків.
- Учні 5–11 класів також оцінюють не рідше 2 разів на рік.
- Учні випускних класів (4, 9, 11) проходять державну підсумкову атестацію.

За результатами підсумкового оцінювання школярі отримують семестрові / річні оцінки. Усі оцінки вчителі виставляють в окремому журналі або класному журналі в спеціальному розділі.

Знання вашої дитини у школі оцінюватимуть за допомогою контрольних / перевірних робіт. Форму контролю (тести, проєкти, творчі завдання тощо) затверджують педагоги залежно від класу та предмету. Тому **поцікавтеся в адміністрації школи, коли та які саме завдання має виконати ваша дитина**, щоб здати все вчасно.

Якщо в результаті перевірки знань ваша дитина отримає оцінки вище середнього, вона зможе продовжити навчатися вдома. Якщо хоча б з одного предмета буде оцінка нижче середнього / початкового рівня або дитина не виконає підсумкову контрольну роботу без поважної причини, вона зможе перездати її протягом місяця. Але якщо під час другої спроби оцінки знань дитина знову отримає незадовільну оцінку, школа може рекомендувати вам перевести дитину на очне навчання.

Отже, контроль за виконанням освітніх програм залишається на адміністрації школи.

3. Складіть план навчання

Ви маєте право попросити в школі роз'яснити, які предмети, за якими **освітніми програмами** та **підручниками** потрібно вивчати. Якщо ви плануєте самостійно розробляти траєкторію навчання своєї дитини, це робити не обов'язково. Але тоді маєте скласти навчальний план відповідно до **державного стандарту**.

Якщо ж ви потребуєте допомоги, то у школі вам нададуть:

- індивідуальний навчальний план або програму розвитку — **приклади індивідуальних планів**;
- навчальну літературу, яка є в бібліотеці: підручники, посібники;
- консультації для учня з окремих тем (їхній графік узгоджується індивідуально).

Учень, який навчається за сімейною формою, має повний доступ до інфраструктури школи. Тому за потреби чи бажання ваша дитина може відвідувати творчі заходи, шкільні гуртки, якщо такі працюють у школі, брати участь у конкурсах, олімпіадах тощо.

4. Створіть належні умови навчання

Оскільки тепер повна відповідальність за навчання дитини лежить на вас, вам потрібно:

1. Облаштувати робоче місце дитини.
2. Скласти план на тиждень / місяць на основі семестрового / річного плану.
3. Продумати формат оцінювання / заохочення.
4. Дотримуватися певного режиму — сформувати розклад.
5. Придбати **друковані зошити** або додаткову літературу — за необхідності.
6. Підібрати освітній контент відповідно до тем:
 - **Вивчаю — не чекаю** (для 1–4 класів);
 - **Всеукраїнська школа онлайн** (для 5–11 класів).

Також для освіти своєї дитини ви можете залучати різних фахівців, яких вважатимете за потрібне: репетиторів, тьюторів, тренерів, викладачів мистецьких дисциплін тощо.

5. Відстежуйте успішність

Школяр має помічати власний прогрес, тому намагайтеся періодично — після кожного заняття, вивчення теми, навчального тижня тощо — підсумовувати його досягнення.

Вам необов'язково ставити бали за кожну виконану роботу. При цьому, якщо ви будете більше акцентувати на успіхах, аніж помилках, це допоможе дитині стати більш мотивованою. Наприклад, учня початкової школи можна заохочувати наліпками або методом «зеленої ручки»: коли ви підкреслюєте чи обводите ту частину завдання, яку він виконав якнайкраще.

Для навчання, закріплення та перевірки знань своєї дитини вам стануть у пригоді, зокрема, такі ресурси та інтерактивні платформи:

- [Learning.ua](https://learning.ua)
- [Освіта — онлайн](#)
- [Розвиток дитини](#)
- [Мій клас](#)

Разом із дитиною можете створити папку на диску чи учнівське [портфоліо](#), де будете фіксувати поточні успіхи, зберігати виконані завдання.

Висновок

Сімейна освіта потребує великих зусиль та організаторських здібностей від батьків, але водночас має певні переваги:

- Індивідуальний підхід і гнучкість навчання. Оскільки ключовими є здібності й інтереси дитини, ви можете давати глибші знання з предметів, які найбільше її цікавлять. За необхідності — приділити більше часу темам, які даються важче і

водночас не затримуватися на тих предметах, де школяр швидко зрозумів матеріал. При цьому можете коригувати заняття, якщо дитина фізично або психологічно втомлена.

- Зручний графік. Ви самостійно складаєте розклад, обираєте тривалість уроків, врахувавши особливості режиму дня дитини.
- Можливість навчатися у будь-якому зручному місці.

Серед недоліків сімейної форми навчання:

- Знижена соціалізація. Як зазначають психологи, дитині, позбавленій колективу, важче будувати взаємовідносини з людьми. Але якщо вона відвідуватиме гуртки, курси, спортивні секції чи матиме достатньо неформальної взаємодії з однолітками, зможе компенсувати брак спілкування з однокласниками.
- Постійний контроль з боку батьків. Вам доведеться все тримати під контролем, тому це питання вашої самоорганізації. Головне **дотримуйтеся в навчанні дитини системності**, оскільки хаотичні заняття можуть не дати результату.

Якщо у вас виникли труднощі із сімейною формою навчання, ваша дитина перебуває в межах України і ви хочете перевести її на очну форму, вам потрібно написати [заяву про зміну форми навчання](#) на ім'я директора школи. Вказувати причину такого рішення не потрібно. Через два тижні ваша дитина зможе відвідувати уроки в школі.

Якщо ваша дитина через війну вимушено виїхала за кордон і відвідує там місцеву школу, але при цьому для вас важливо, щоб вона здобувала й українську освіту, можете обрати нову [програму з українознавчим компонентом](#). Вона розрахована на те, щоб школярі без надмірного навантаження могли навчатися у двох закладах одночасно. Також ви можете обрати навчання на екстернаті. Дізнайтеся, чим [екстернатна форма](#) відрізняється від сімейної, та чи підходить вона вам та/або вашій дитині.

Читайте більше [новин та інструкцій](#) для батьків школярів на Education.ua. Зверніть увагу на новину [про реформу профільної середньої освіти](#).